

PRT 419 – BALKAN ARKEOLOJİSİ

Prof. Dr. Vasıf Şahoğlu

Ders 10: Hamangia Kùltürü

Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakùltesi
Arkeoloji Bölümü
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi Anabilim Dalı

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Hamangia ve çağdaşı kültürlerin yayılım alanları

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Hamangia yerleşimi 1953 yılında Romanya'nın Karadeniz kıyısına yakın bir yerde Golovita Gölü yakınlarında ortaya çıkarılmıştır.

Tarihleme: Orta / Geç Neolitik döneme tarihlenir. M.Ö. 6. Bin sonu, 5. Bin ortaları.

Coğrafik Yayılım: Romanya ve Bulgaristan'ın kuzeydoğusuna kadar yayılım gösterir.

Yerleşim Düzeni : Büyük olmayan yerleşimler vardır. Savunma sistemlerine rastlanmaz. Kıyı boyunca veya nehir kenarlarında yerleşimler görülür. Çok ender de olsa mağara yerleşimleri de görülür.

Ölü Gömme Adetleri: Yerleşim dışı mezarlık alanları vardır.

Hamangia I-II: 5250/5200 – 4950/4900 cal.BC.

Hamangia III: 4950/4900 – 4650/4600 cal.BC.

Hamangia IV: 4650/4600 – 4550/4500 cal.BC

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Mimari

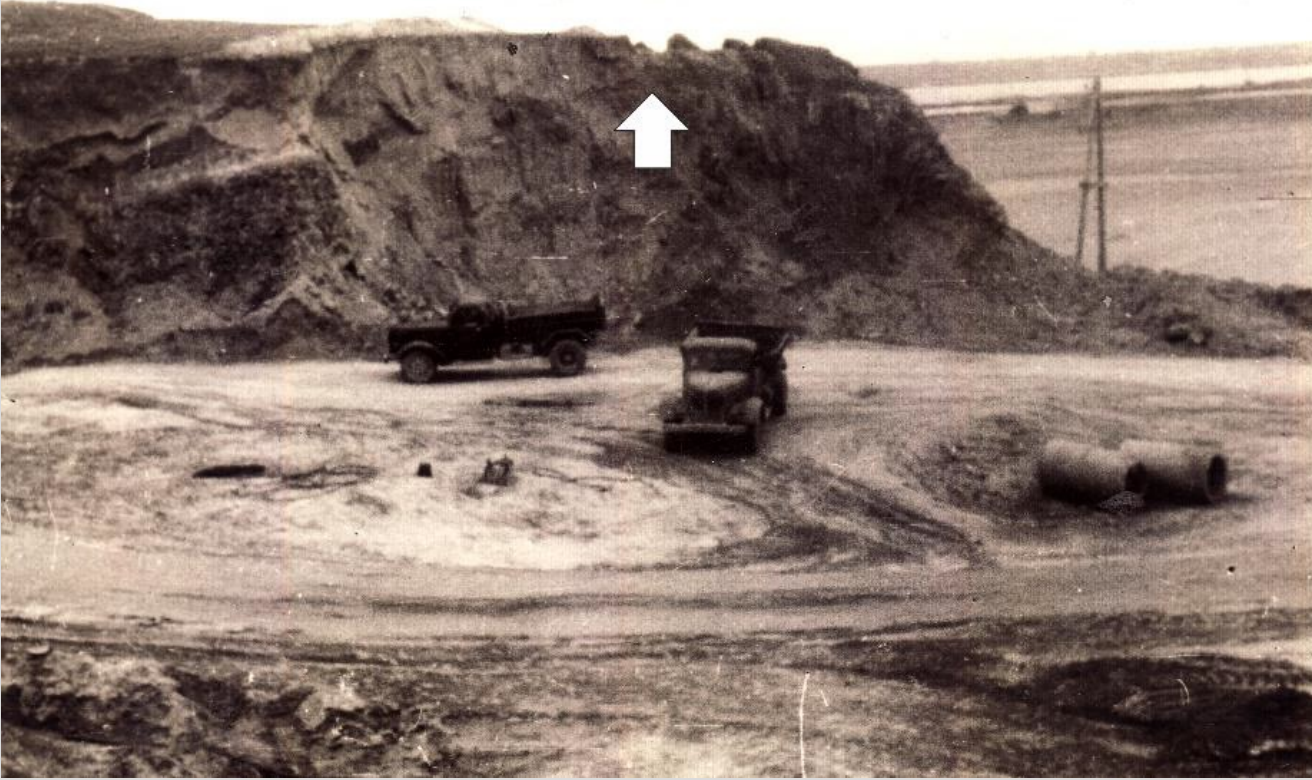
M.Ö. 6. Bin sonlarına tarihlenen Hamangia I-II dönemi yerleşimlerinde Boian kültüründe de görülen çukur ev mimarisi gözlenir. Benzer çukur mimari Starchevo ve Körös kültürlerinde de vardır.

Hamangia III döneminde çukur evler yanında yüzeyde inşa edilen evler de görülmeye başlar. Bu durum özellikle M.Ö. 5. Bin'in ilk yarısında çok yaygındır.

Hamangia III dönemindeki çukur evler ve yüzeye inşa edilen kulübelerden oluşan mimari grupları genellikle tepelerin yamaçlarındaki teraslar üzerine inşa edilmekteydi. Daha geç evrelerde sahil şeritlerine kaydılar.

Mağaralarda da iskanlara rastlanmıştır ancak bunlar genellikle mevsimlik konaklamalar amacıyla kullanılmış olmalıdır.

Hamangia yerleşimlerinin uzun süre boyunca yenilenerek tekrar kullanıldığını gösteren kanıtlar çok azdır.

Hamangia kültürüne ait Cernavoda yerleşiminin fotoğrafı

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

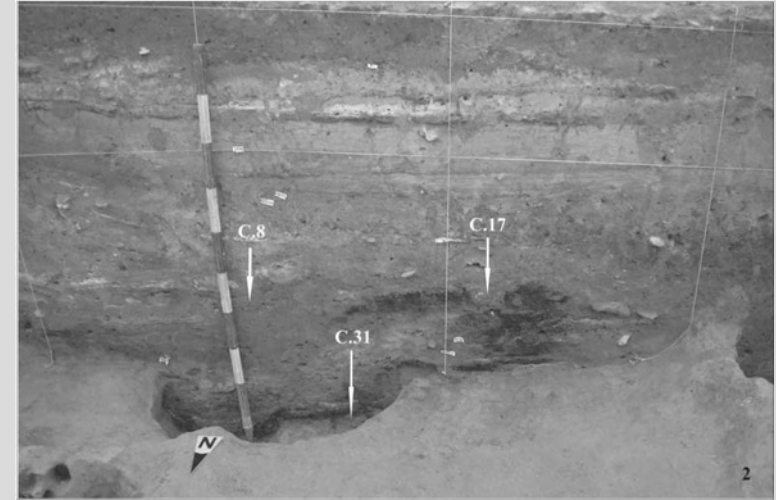
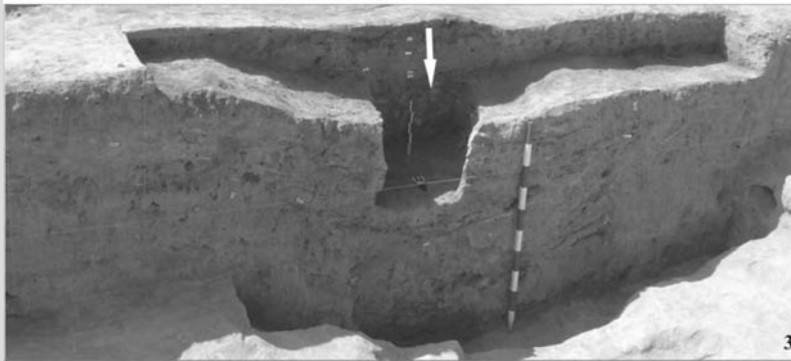
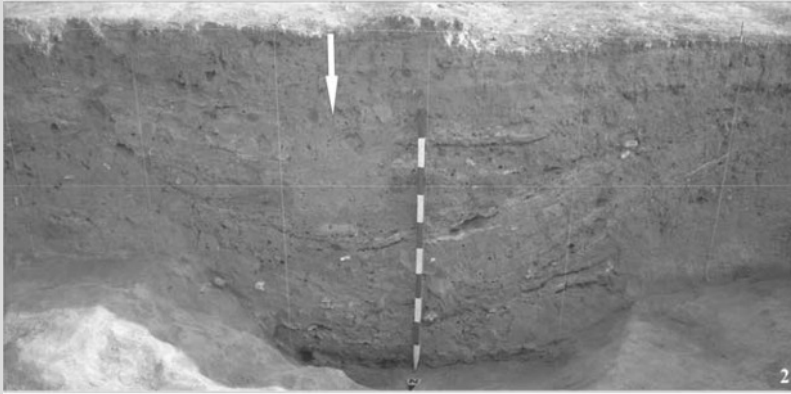
Mimari

Cheia'daki Hamangia Kültürü Yerleşmesine ait mimari kalıntılar ve ocak yerleri

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

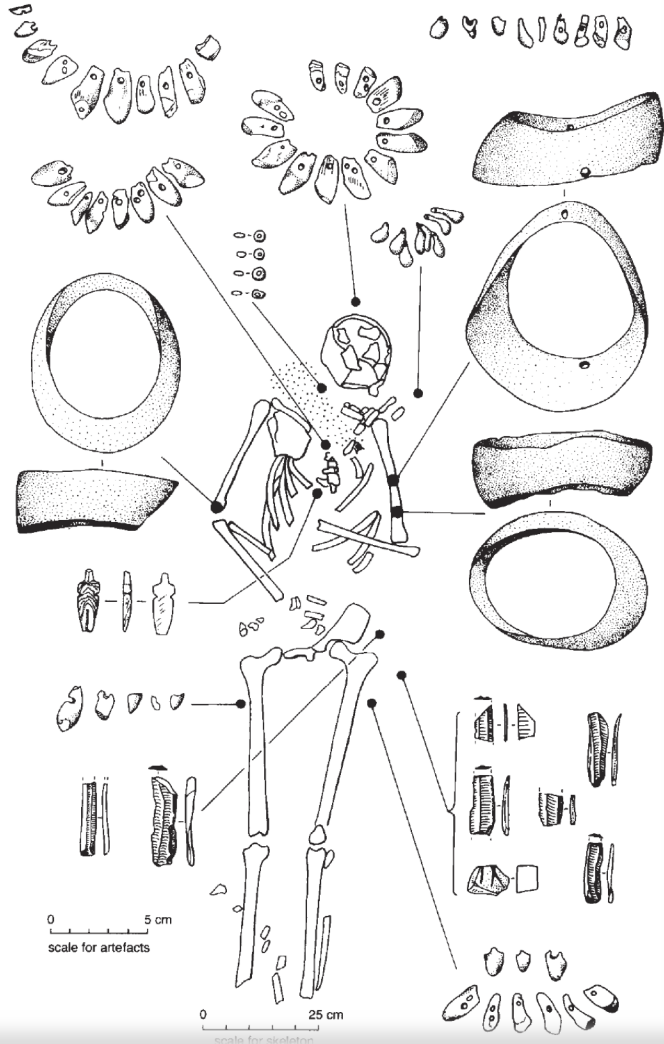
Mimari

Cheia'daki Hamangia Kültürü Yerleşmesine ait mimari kalıntılar ve ocak yerleri

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Ölü Gömme Gelenekleri

Ölüler, günümüz ölülerinde olduğu gibi yüzleri yukarıya bakacak şekilde inhumasyon gömülmektedir. Bu konudaki en önemli merkez, Chernavoda'dır. Burada açığa çıkarılan mezarlar 400den fazladır. Mezarlara seramik yanında taş süs eşyaları, spondylus bilezikler ve dentalium ile bakır boncuklar ve stilize figürinler konmuştur. Birçok mezarda taş baltalar ve kazıyıcılar ölünün başının yanına veya sağ kolunun yanına yerleştirilmektedir. Bu aletlerin çok azında kullanım izleri görülmüştür.

Seramik, mezarlarda çok sık rastlanan mezar eşyalarından biridir. Formları açısından değerlendirildiğinde, mezarlara bırakılan seramik örneklerinin yerleşimde ele geçenlerden daha farklı formlarda olduğu görülmektedir.

Chernavoda gibi Hamangia mezarlarında çok sayıda ele geçen anthropomorfik figürinler de Bu özelliği sayesinde diğer tüm çağdaşı kültürlerden ayrılmasını sağlamaktadır.

Ölülerin genel anatomi sınıflamaları dışında özellikle biyolojik açıdan değerlendirilmelerinde önemli eksiklikler vardır. Mezarlarda gömülü olan kişilerin yaş veya cinsiyetlerine ait bilgiler bile çok sınırlı sayıdadır.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

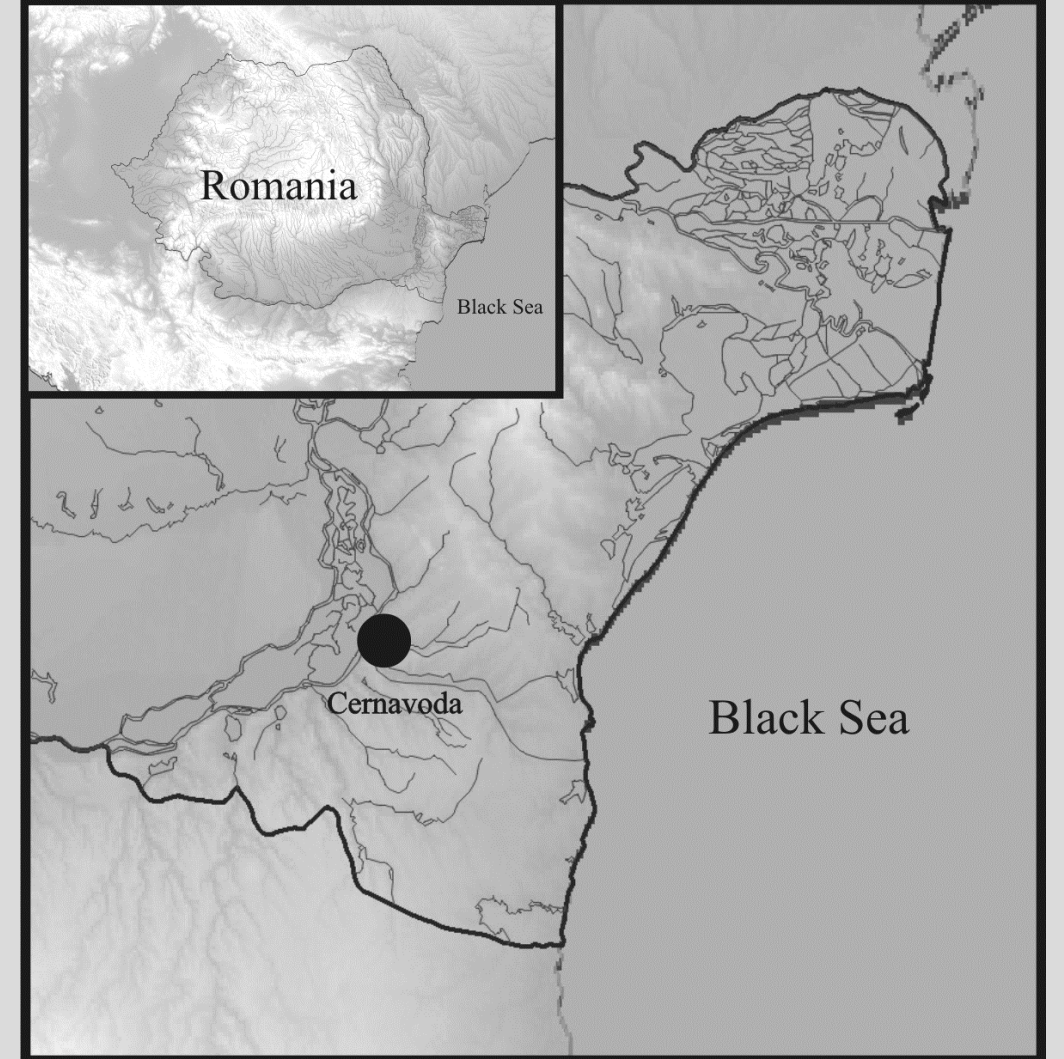
Ölü Gömme Gelenekleri

Hamangia ölü gömme gelenekleri ile ilgili bilgi veren bir diğer mezarlık, Durankulak'daki Hamangia dönemi mezarlarıdır.

Hamangia mezarlarında mezarlara hayvan parçaları bırakma geleneği olduğu da görülmektedir. Özellikle sığır cinsi hayvanlar. BU gelenek özellikle Chernavoda mezarlığında görülürken, sığırların da özellikle baş kısımlarının mezarlara bırakıldığı anlaşılmıştır.

Bu gelenek bölgede ve güney – doğu ve merkez Avrupa'da Tuna nehri çevresindeki derin vadilerdeki yerleşimlerde daha önceki dönemlerde görülen gelenekleri hatırlatır.

Chernavoda uzun bir süre iskan edilen bir yerleşim olduğundan dolayı buradaki mezarlıklar daha sonraki dönemlerde kısmen tahrip edilmiştir.

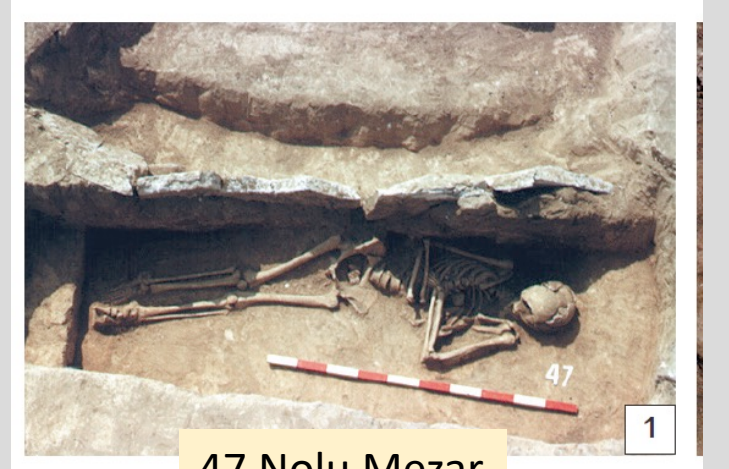
HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Ölü Gömme Gelenekleri

Durankulak Mezarlığı

762 Nolu Mezar

47 Nolu Mezar

Durankulak'da açığa çıkarılan mezarlık alanında 270 adet Hamangia Kültürüne ait Mezar tespit edilmiştir. Bunlar M.Ö. 5. Bin'in başlarına tarihlenir.

Erken mezarlarda pek mezar eşyasına rastlanmamasına rağmen, bulunan bazı buluntuların Spondylus'dan yapılan süs eşyaları veya küçük seramik örnekleri olduğu görülür.

Geç evrelerde mezarlar içerisine hayvan parçaları bırakıldığı görülmektedir. Ölü Gömme Törenleri sırasında mezarlık alanında yenilip içildiği ve bu sırada 10-15 litre sıvı alacak Kapasitede büyük seramik kapların da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu tören sırasında Olasılıkla mezarlara parçaları konan hayvanların etlerinin de yendiği düşünülmektedir.

Bazı geç dönem mezarlarında içinde yiyecek kalıntıları bulunan seramik örneklerine de rastlanmıştır.

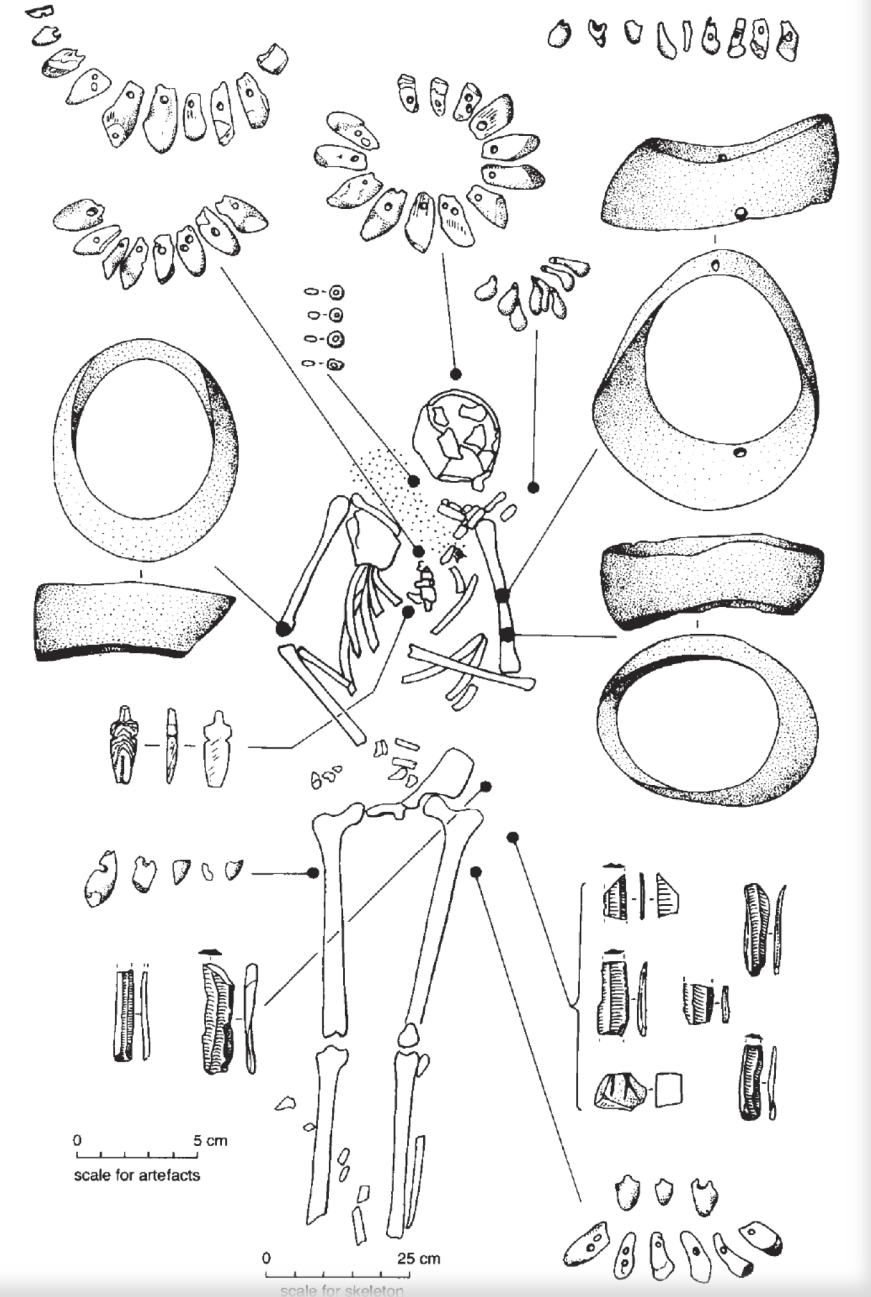
Mezarlar arasında farklılık yansıtan örnekler bulunmamaktadır. Bazı mezarlarda şematik figürinler ele geçmiştir. Az sayıda da olsa bazı mezarlarda orantısız miktarda mezar eşyası ele geçmiştir.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Ölü Gömme Gelenekleri

Durankulak 644 nolu mezar

Bir kadına aittir. Mezarda yedi set halinde geyik dişi, spondylusdan Yapılmış bir anthropomorfik figürin, yedi çakmaktaşı kesici ile üç spondylus bilezik içermektedir.

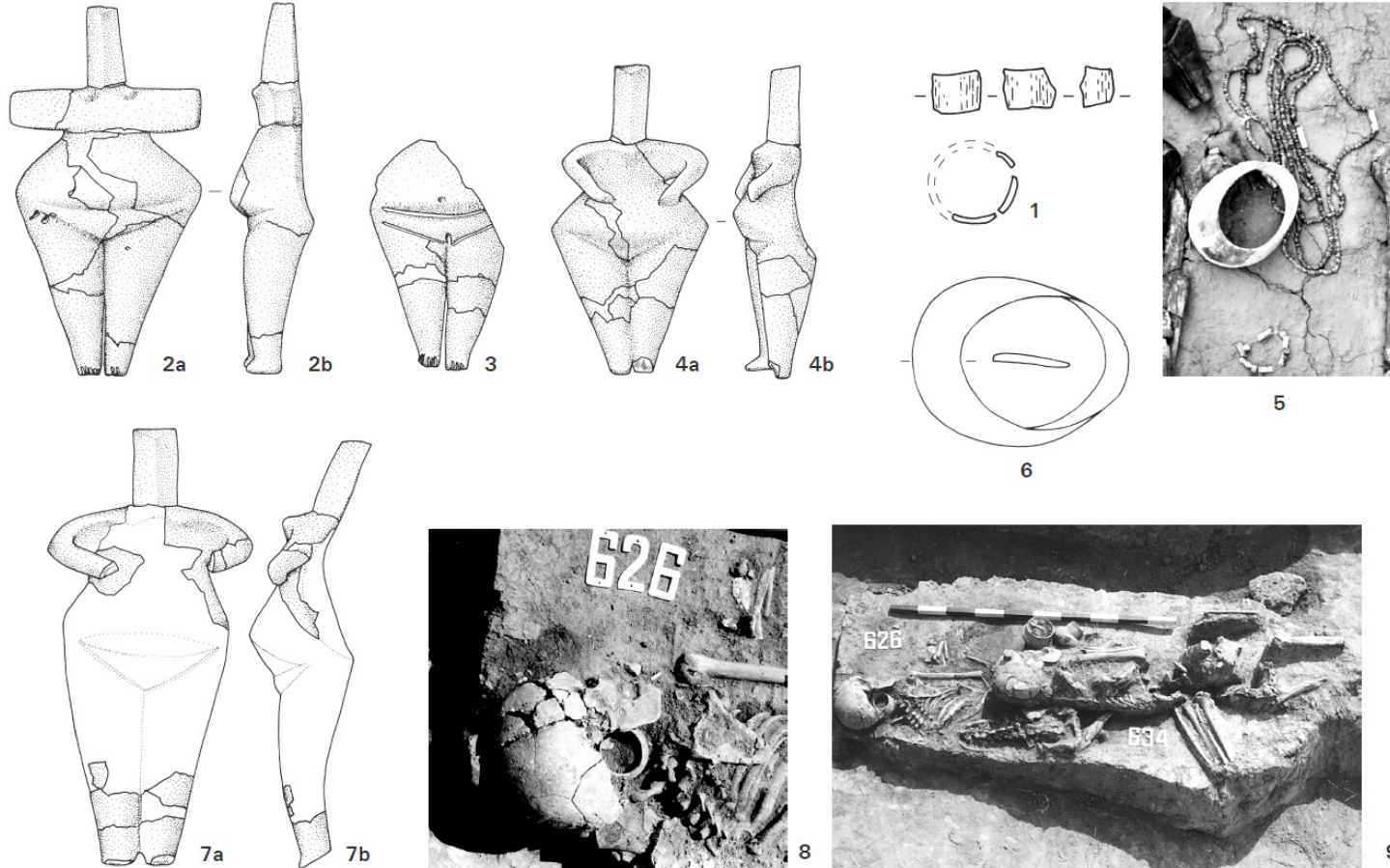

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

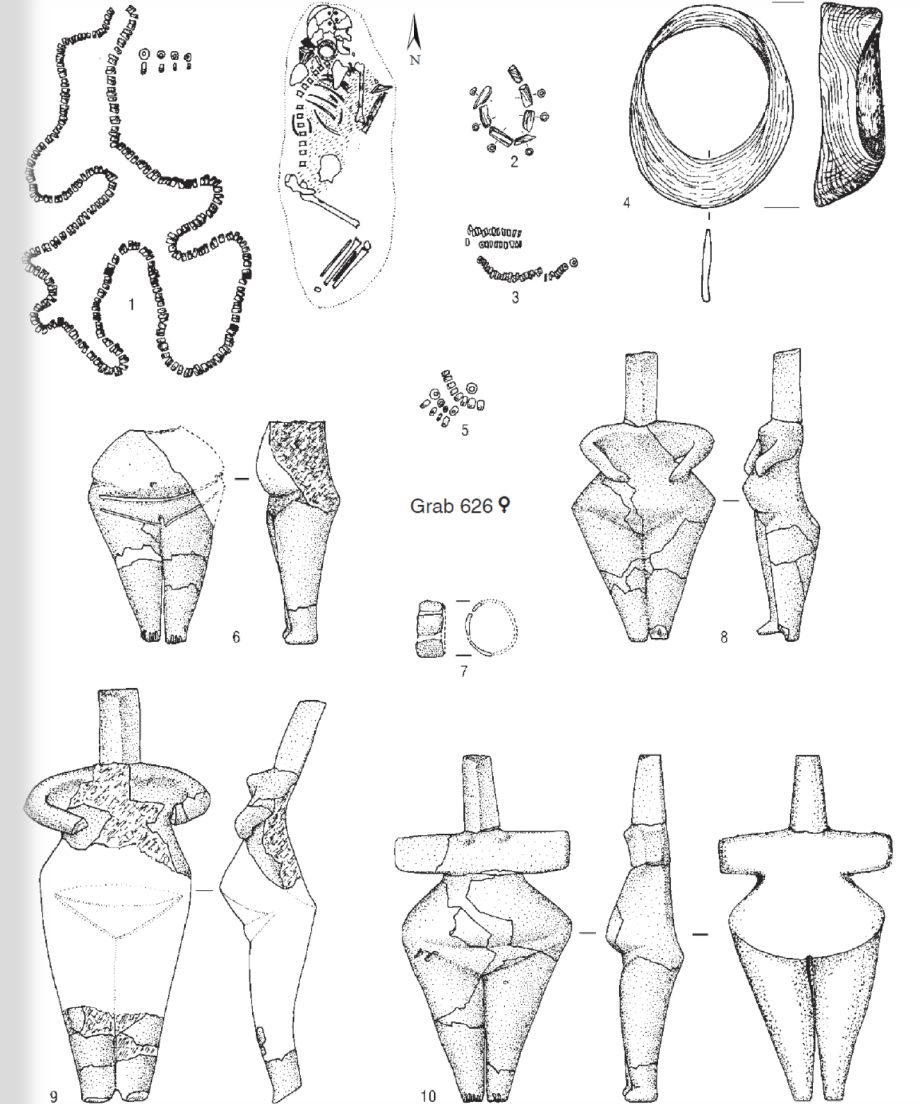
Durankulak 626 nolu mezar

Ölü Gömme Gelenekleri

Yine ilginç bir durum, az sayıdaki zengin mezar örneğinin varlığıdır. Örneğin 626 nolu mezar içerisinde yer alan bir kadın hocker pozisyonunda gömülmüştür.

Mezar içerisine büyük bir spondylus bilezik, kemik bir halka, hematitten bir kolya, malahit ve bakırdan oluşan boncuklar ve dört adet figürin yerleştirilmiştir.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Durankulak 1036 nolu mezar

Ölü Gömme Gelenekleri

1036 nolu mezarda sırtüstü yatırılmış bir erkek cesedi bulunmuştur. Kafasının yanında Pişmiş toprak bir anthropomorfik figürin, göğsü üzerinde de yine iki figürin bulunmuştur. Aynı mezarda yine geyik kemiğinden yapılmış kazıcı bir alet, küçük bir taş balta, çakmaktaşı bir kesici ve büyük bir spondylus bilezik ele geçmiştir.

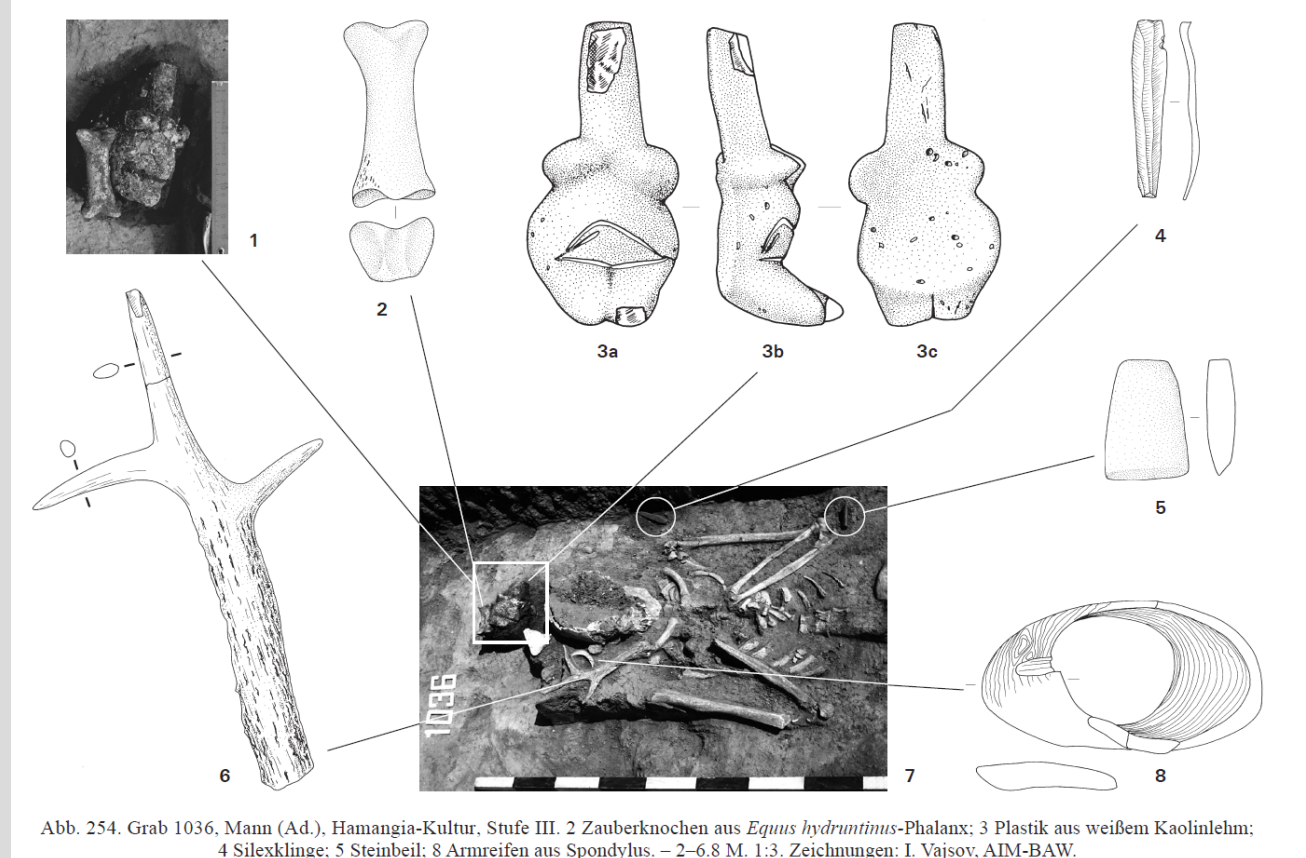
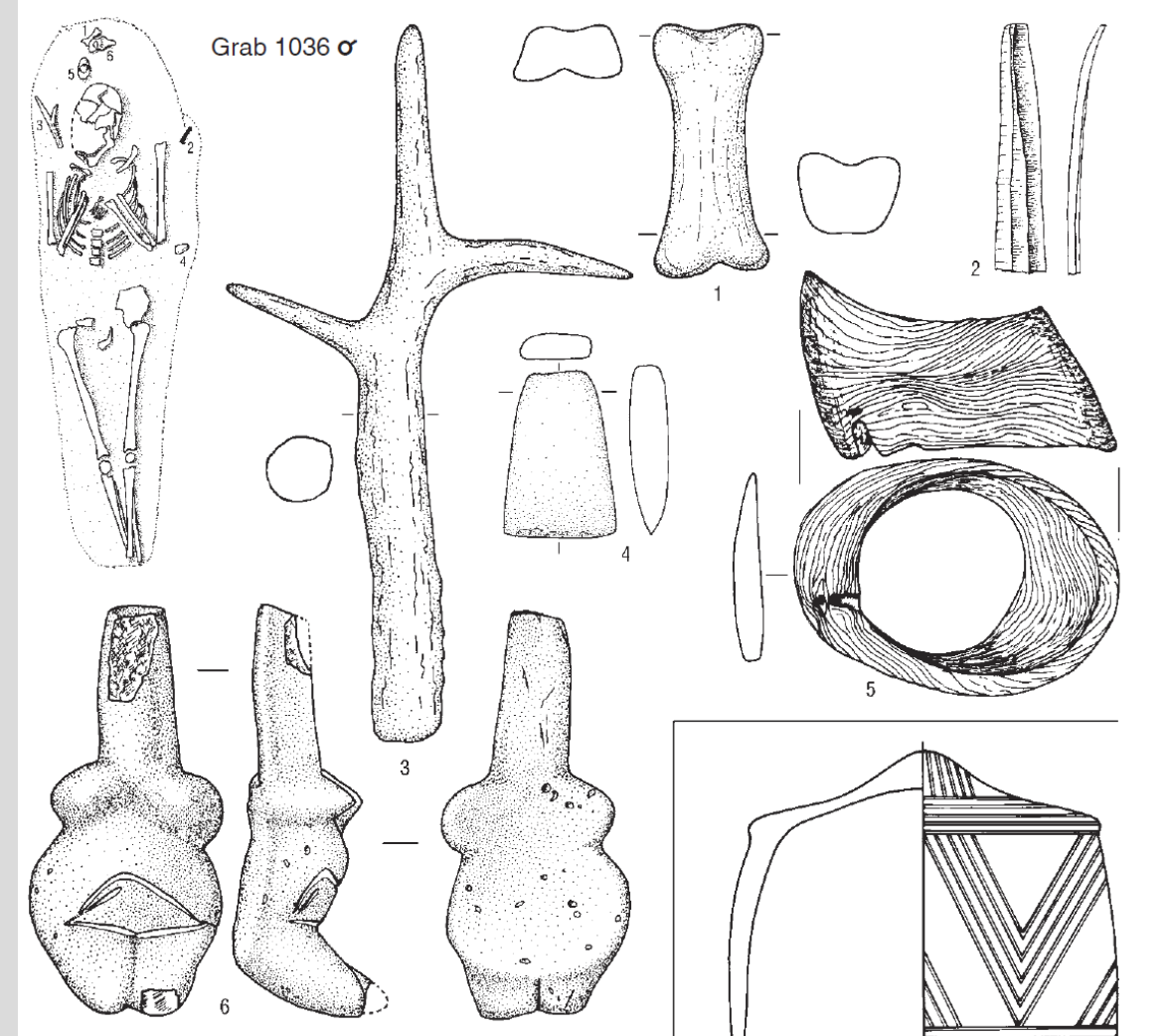

Abb. 254. Grab 1036, Mann (Ad.), Hamangia-Kultur, Stufe III. 2 Zauber Knochen aus *Equus hydruntinus*-Phalanx; 3 Plastik aus weißem Kaolinlehm; 4 Silexklinge; 5 Steinbeil; 8 Armreifen aus Spondylus. – 2–6.8 M. 1:3. Zeichnungen: I. Vajsov, AIM-BAW.

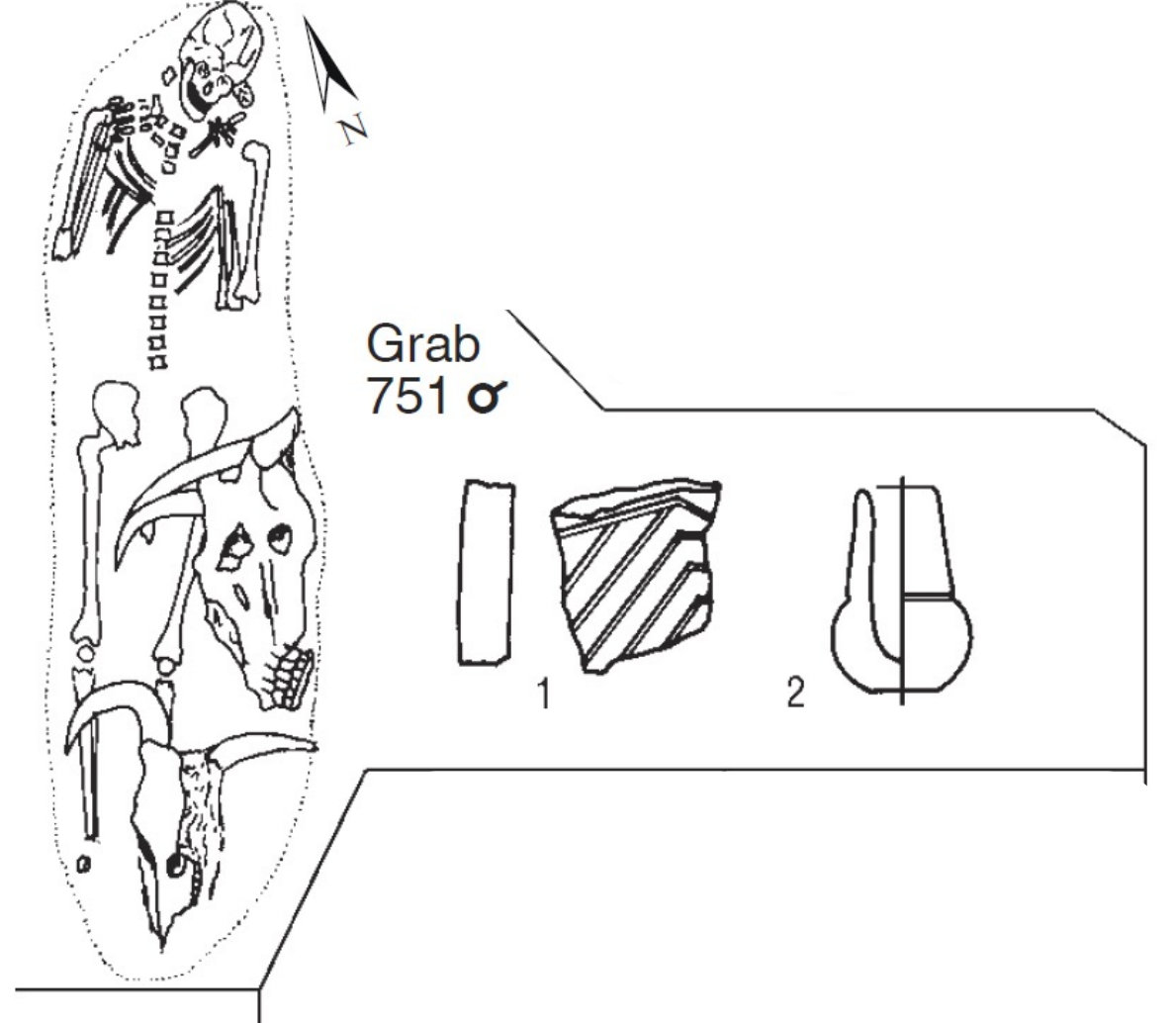

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Ölü Gömme Gelenekleri

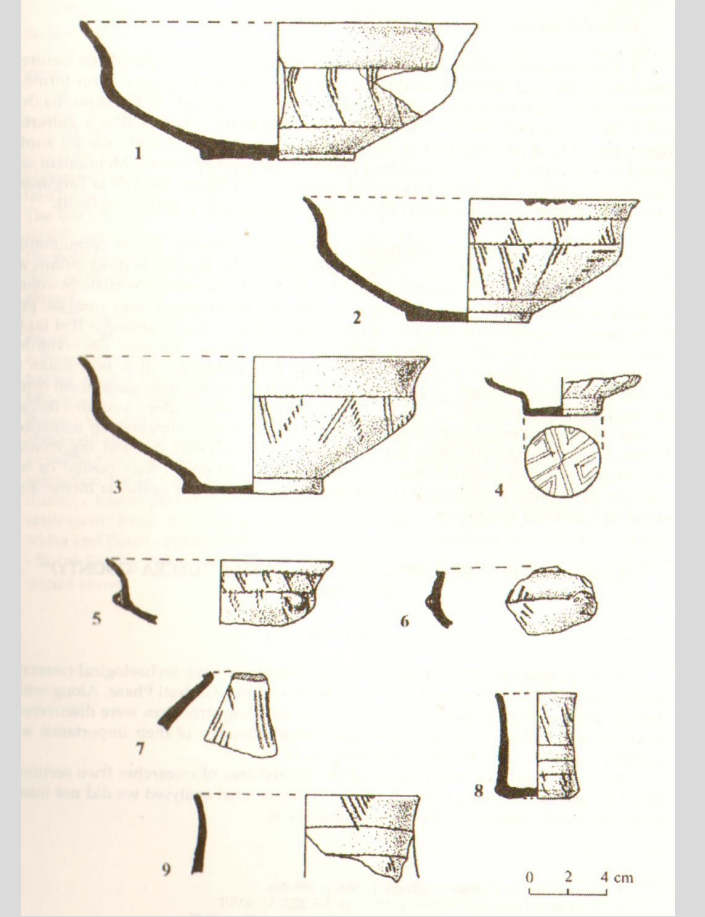
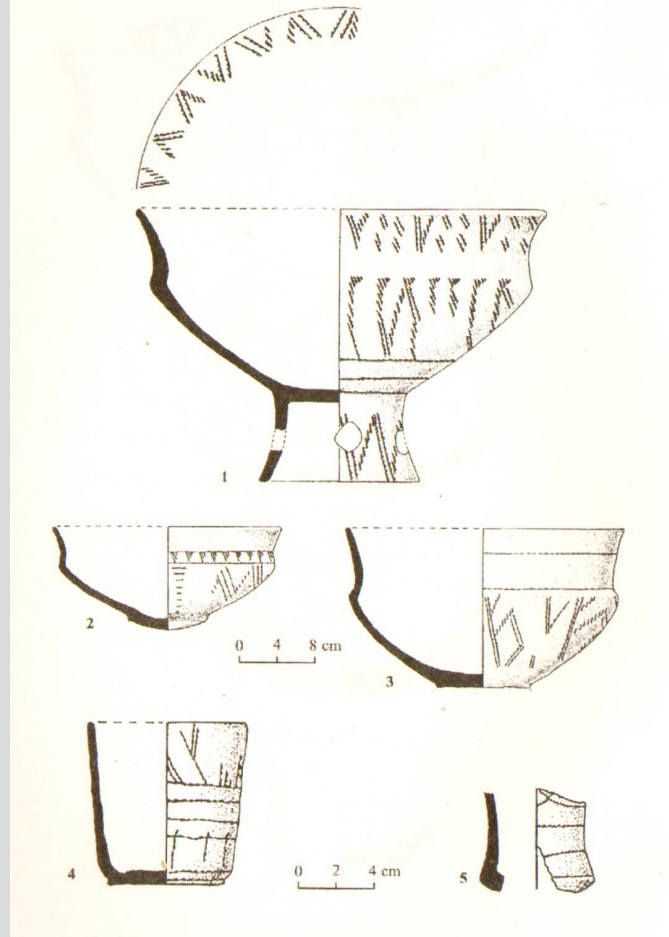
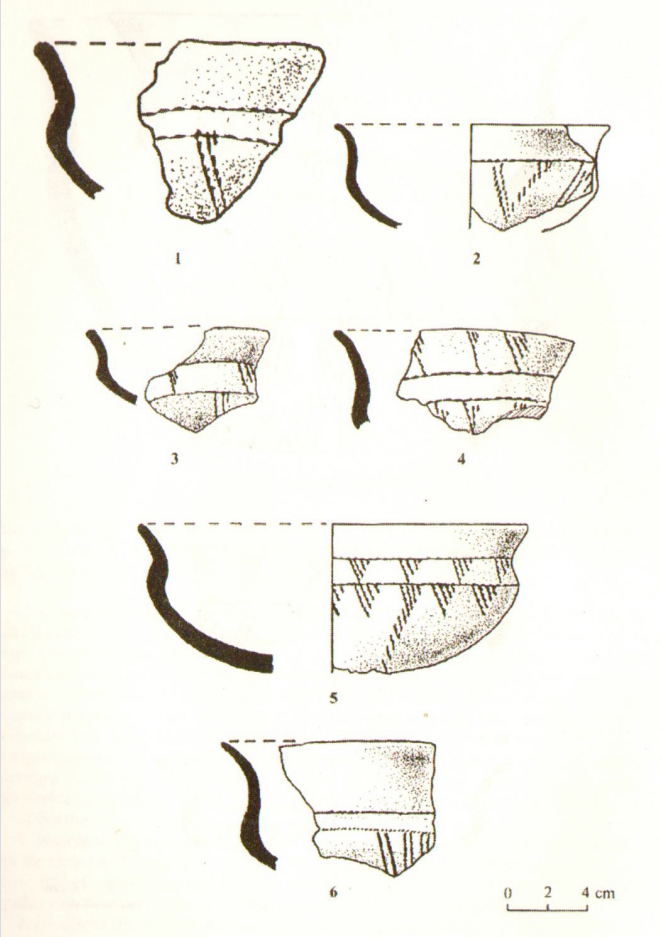
Durankulak 751 nolu mezar

751 nolu mezarda iki sığırın başı bir kadının bacakları boyunca yerleştirilmiştir.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Seramik Gelişimi

Koyu renkli, perdahı ve baskı ve kazıma bezemeli bir seramik geleneği görülmektedir.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

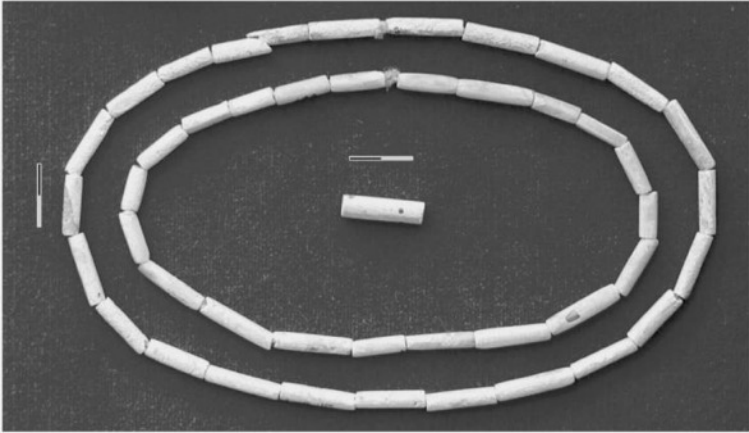
Spondylus Buluntular

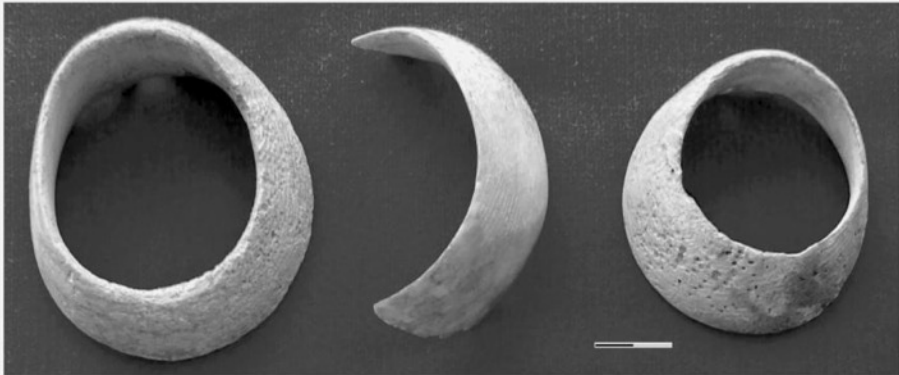
1

2

3

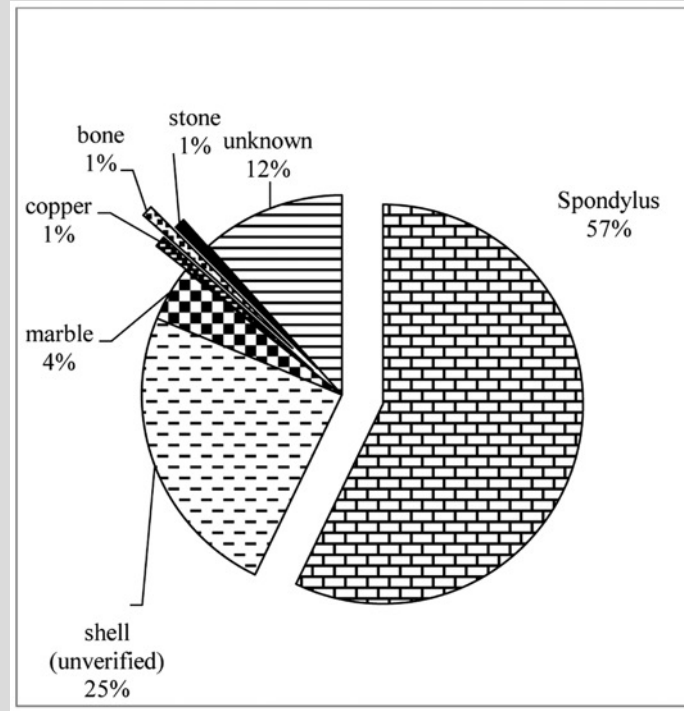

4

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Spondylus Buluntular

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Figürinler

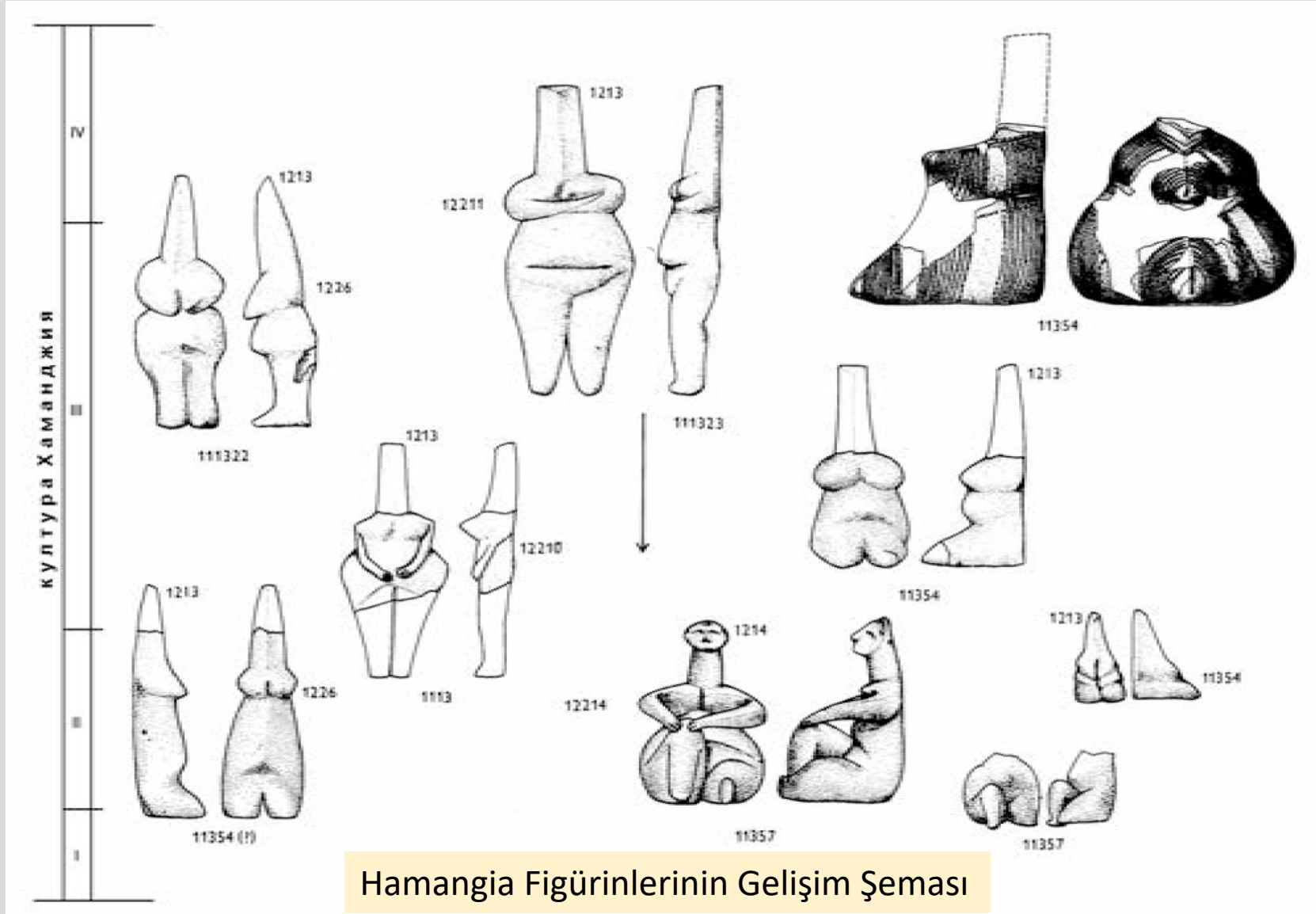
Bu dönemde diğer kültürlerde figürinler üzerinde daha çok artan bir bezeme geleneği görülmesine rağmen, Hamangia figürin geleneğinde bunun tam aksine figürinlerin birbirinden ayırt edilmesine yönelik özel bezemelerden kaçınılmıştır.

Hamangia figürinlerini diğer çağdaşı kültürlerden ayıran bir başka özellik, bunların özellikle mezarlarda çok sayıda ele geçiyor olmasıdır.

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Ölü Gömme Gelenekleri

Hamangia Figürinlerinin Gelişim Şeması

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Figürinler

HAMANGIA KÜLTÜRÜ

Figürinler

Düşünen adam ve kadın figürini